

İrem KIZILCA¹

Araştırmacı, Ekonomi Çalışmaları

Türkiye'nin Çin ile Dış Ticaretinde Bilinmesi Gereken 3 Şey

2008 krizinden önce düşük cari açık ve yüksek büyüme performansı gösteren Türkiye krizden sonra aynı büyüme performansını gösterebilmek için daha fazla cari açık vermek zorunda kalmıştır. 2014 yılı için beklenen düşük büyüme ve yüksek cari açık Türkiye'nin önümüzdeki dönem kırılganlığı için risk oluşturmaktadır. Cari açık üzerinde en büyük etkisi olan faktör ise dış ticaret açığıdır. Türkiye'nin petrol hariç² en fazla dış ticaret açığı verdiği ülke ise yüzde 26'lık payı ile Çin'dir. Çin ile olan dış ticaret açığımız etkileyen unsurlar cari açığın yapısal nedenlerini anlamamıza da katkı sağlamaktadır

Türkiye ile Çin dış ticareti 90'ların sonundan bu yana hızla artmaktadır. 2000'lerin başında 1 milyar doları bulmayan Türkiye ile Çin arasındaki dış ticaret hacmi 2012 yılı itibari ile 24 milyar doları aşmıştır. Türkiye'nin 2012 yılı itibari ile Çin'e yaptığı 2,8 milyar dolarlık ihracata karşılık Çin'den 21,2 milyar dolarlık ithalat yapmış ve 18,4 milyar dolarlık açık vermiştir.

Türkiye'nin Çin ile dış ticaretinin Türkiye için önem kazandığı bu dönemde Çin ile olan ticari ilişkimizde üç önemli nokta dikkat çekmektedir. Birincisi Türkiye Çin'den ileri teknoloji ürünü malları düşük fiyatlarla almaktadır. İkincisi Türkiye Çin'e yüksek oranda niteliksiz doğal kaynak ürünlerini dünya ortalama fiyatlarının altında satmaktadır. Üçüncü olarak ise son 16 yılda Türkiye Çin'e olan ihracatı hızla artmasına rağmen hem Çin'in ithalatından önemli bir pay elde edememiş hem de gelişmekte olan Asya pazarına entegre olamamıştır.

¹ <http://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1299/Irem+Kizilca>

² Petrol hariç dış ticaret dengesi toplam ihracat ve ithalattan Harmonized System (HS-2) 27 çıkarılarak hesaplanmıştır, 2012.

Türkiye sofistikasyonu yüksek makine sektörü ürünlerini dünya ortalamasının altında fiyatlarla Çin'den ithal etmektedir. Makine sektörü sofistikasyon düzeyi ve birim fiyatı yüksek ürünlerden oluşan ve genellikle ihracatı gelir seviyesi yüksek ve gelişmiş ülkeler tarafından yapılan bir sektördür. Türkiye'nin Çin'den yüksek oranda ithalat yaptığı sektörler bakıldığında makine sektörünün önemli paya sahip olduğu dikkat çekmektedir. Türkiye 2013³ yılı itibari ile makine ithalatının⁴ yüzde 26'sını Çin'den yapmaktadır. 6'lı fasıl ayırımında Türkiye'nin Çin'den en fazla ithalatını yaptığı 10 ürünün hemen hepsinde Çin'den ithal etmenin birim fiyatı Çin dışında başka bir ülkeden ithal ettiği fiyatın altındadır. Çin, Türkiye'ye yoğun ihracat yaptığı sektörlerin ise hepsinde büyük fiyat rekabetçiliğine sahip olup ağırlıklandırılmış dünya ortalama birim fiyatlarının oldukça altındaki fiyatlarda Türkiye'ye mal satmaktadır. Örneğin Türkiye 1,3 milyar dolarlık taşınabilir dizüstü bilgisayar ithalatını Çin'den kg fiyatı 168 dolara yaparken, Çin dışında bir ülkeden ithal etmesinin kg fiyatı 325 dolardır; yine telsiz ve uzaktan kumanda aksam ve parçaları sektöründe Çin dışında bir ülkeden ithal etmesinin fiyatı 259 dolar iken, Çin'den ithal etmenin birim fiyatı 32 dolardır.

Tablo 1: Türkiye'nin Çin'den En Fazla İthal Ettiği 10 Ürünün Birim Fiyat Karşılaştırması, 2012

Ürün Kodu (HS -6)	Ürün Adı	Türkiye'nin Çin'den İthalatı (Milyon US \$)	Türkiye'nin Çin'den İthalatının Birim değeri (\$/kg)	Türkiye'nin Dünya İthalatının Ortalama Birim Değeri (\$/kg)	Ağırlıklandırılmış Dünya Ortalama Birim Değeri (\$/kg)	Çin'in Sektördeki Toplam Dünya İhracatında Sıralaması
847130	Taşınabilir dizüstü bilgisayarlar; ağırlık < 10 kg.	1.231	167,6	325,3	203,6	1.
852520	Radyo/televizyon yayını için verici cihazlar	1.091	569,5	501,6	628,4	1.
852990	Hava taşıtı, radar, telsiz-uzaktan kumanda cihazı aksam, parçaları	464	31,9	258,6	61,4	2.
853120	Gösterge tabloları-sıvı kristal, diyet tertibatlı	450	31,5	150,5	367,6	3.
851780	Telefon cihazları	379	82,3	311,2	211,9	1.
950390	Diğer oyuncaklar, küçültülmüş modeller, bulmacalar	338	13,3	25,9	11,2	1.
847160	Giriş/çıkış birimleri	288	19,1	113,3	27,6	1.
850239	Diğer elektrojen grupları	259	6,0	59,5	45,7	10.
550410	Suni devamsız lifler (işlem görmemiş) (viskoz ipeğinden)	224	2,3	5,3	2,3	1.
841430	Soğutma cihazlarında kullanılan kompresörler	183	4,0	20,2	13,2	1.

Kaynak: TÜİK, Comtrade, TEPAV Hesaplamaları

Türkiye'nin Çin'e olan ihracatı miktar olarak kısıtlı olmasının yanı sıra nitelik ve fiyat açısından da oldukça sorunludur. 2012 yılı itibari ile Türkiye'nin Çin'e yaptığı toplam ihracatı 2,8 milyar dolardır ve Çin'in toplam ithalatının ancak yüzde 0,15'ini oluşturmaktadır. Türkiye'nin Çin'e en fazla ihracat yaptığı 10 ürünün 5 tanesinde dolar cinsinde ihracat miktarı karşılaştırıldığında Türkiye dünya ihracatında lider konumundadır. Çin'e en fazla ihracatını yaptığı malların hemen hepsinde Türkiye, ağırlıklı dünya ortalama fiyatlarının altında fiyatlara ihracat yapmaktadır. Türkiye'nin Çin'e yoğun ihracat yaptığı sektörlerin yine birçoğunda ihracatın birim fiyatı dünya ortalama birim fiyatlarının da altındadır.

³ TÜİK 2013 dış ticaret verilerini açıklamasına rağmen Comtrade Çin için henüz 2013 ihracat rakamlarını açıklamadığından, dünya ihracatı karşılaştırmalarında 2012 verisi kullanılmıştır.

⁴ Makine sektörünün payı Harmonized System (HS-2) 84 ve 85 alınarak hesaplanmıştır

Örneğin; Türkiye 560 milyon dolarlık mermer ve traverten ihracatında kilogramı 19 sentten Çin'e mal satarken sektörün ağırlıklı dünya ortalama fiyatı 29 sent'tir. Türkiye'nin 267 milyon dolarlık ihracat hacmine sahip olduğu bakır cevherleri ve konsantreleri sektöründe ağırlıklı dünya ortalama birim fiyatı 4,9 dolar iken, Çin'e kilogram fiyatı 1,2 dolardan ihracat yapmaktadır. Buna ek olarak Çin'in birçok üründe ihracatının ağırlıklandırılmış dünya ortalama birim fiyatı Türkiye'den ithal ettiği fiyatın altında olmasına rağmen Türkiye'den ithal etmeyi tercih etmektedir.

Birim fiyat karşılaştırmasındaki bir diğer önemli nokta da ihracattaki lojistik maliyetleridir. Uzak pazarlarda rekabet gücü kazanmanın en önemli yolu yükte hafif pahada ağır, yüksek sofistikasyon düzeyindeki ürünlerin ihracatına geçmektir. Türkiye ile Çin dış ticaretinde dikkat çeken nokta Çin'in 3,8 milyon tonluk mal ile Türkiye'ye 21 milyar dolarlık ihracat yaparken, Türkiye'nin 8 milyon tonluk mal ile ancak 2,8 milyar dolarlık ihracat yapabilmesidir. Çin'in birim fiyatı yüksek ürünler ihraç etmesi birim lojistik maliyetlerini de azaltmakta ve ürünlerini daha uzak pazarlara ihraç edebilmesini kolaylaştırmaktadır.

Tablo 2: Türkiye'nin Çin'e En Fazla İhraç Ettiği 10 Ürünün Birim Fiyat Karşılaştırması, 2012

Ürün Kodu (HS -6)	Ürün Adı	Türkiye'nin Çin'den ihracatı (Milyon US \$)	Türkiye'nin Çin'e ihracatın Birim Değeri (\$/kg)	Türkiye'nin Dünya ihracatının Ortalama Birim Değeri (\$/kg)	Ağırlıklandırılmış Dünya Ortalama Birim Değeri (\$/kg)	Türkiye'nin Sektördeki Toplam Dünya ihracatında Sıralaması
251512	Mermer ve traverten (blok, kalın dilimler şeklinde kesilmiş)	560	0,19	0,17	0,29	1.
261000	Krom cevherleri ve konsantreleri	360	0,20	0,20	1,07	2.
260300	Bakır cevherleri ve konsantreleri	268	1,21	1,27	4,97	14
251511	Mermer ve traverten (ham/kabaca yontulmuş)	173	0,18	0,25	0,23	1.
260700	Kurşun Cevherleri ve Konsantreleri	103	1,46	1,47	3,25	9.
252890	Tabii diğer boratlar vb. konsantreleri	83	0,34	0,31	0,35	1.
261690	Diğer kıymetli metal cevherleri ve konsantreleri	64	3,12	3,10	2651,29	11.
260800	çinko cevherleri ve konsantreleri	63	0,32	0,47	2,01	11.
251520	Ekosin ve yontulmaya/inşaata elverişli diğer kireçli taşlar	47	0,19	0,20	0,32	1.
261900	Cüruf, moloz ve demir/çeliğin imalinden elde edilen diğer döküntüler	33	0,08	0,07	0,27	5.

Not: Çin'in dünya ortalama birim fiyatının Türkiye'den düşük olduğu sektörler

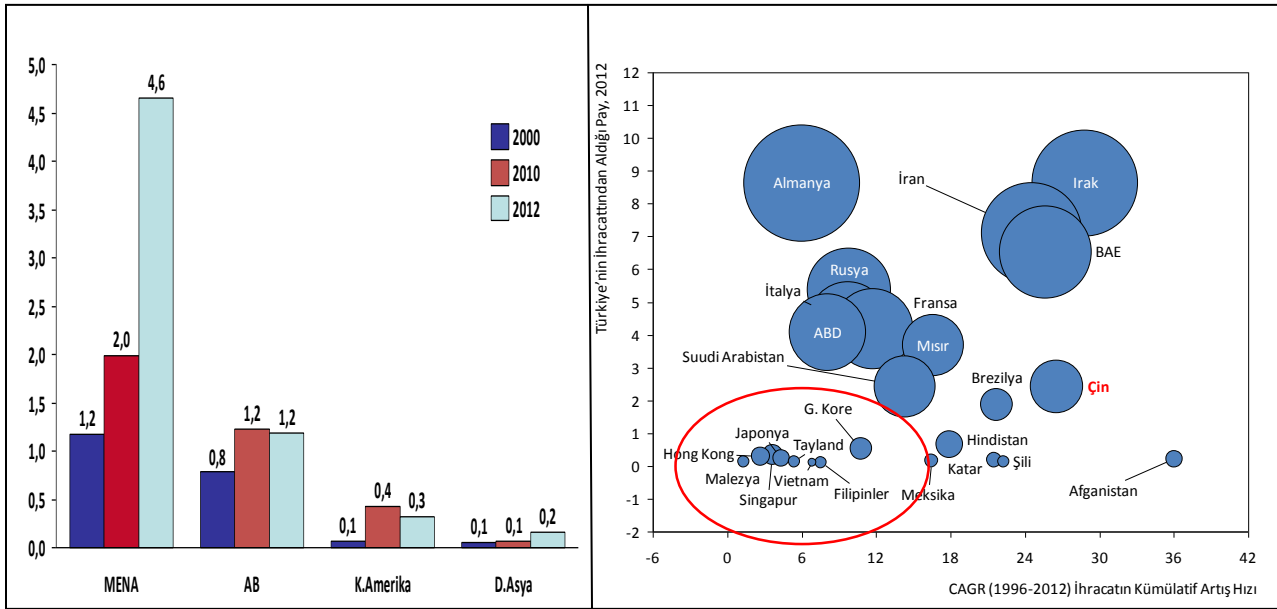
Kaynak: TÜİK, Comtrade, TEPAV Hesaplamaları

Türkiye Çin ve diğer Asya ülkelerine hammadde satmaktan öteye geçememiş ve Uzak Doğu'daki pazar payını arttıramamıştır. 1996 yılında Türkiye toplam ithalatının yüzde 10'unu Asya ülkelerinden yaparken 2013 yılı itibarıyla bu oran yüzde 21'e yükselmiştir. İhracatta ise Türkiye 4,5 katrilyon dolarlık ithalatı olan Asya pazarına yaptığı 6,9 milyar dolarlık ihracatı ile ancak yüzde 0.15'lik bir paya sahiptir. Türkiye'nin Asya'daki en önemli ihracat partneri ise Çin'dir. 1996 yılında 138 milyar dolar olan Çin'in toplam ithalatı hızla artarak 2012 yılında 1,8 katrilyon dolara ulaşmıştır. Çin'in Türkiye'nin ithalatındaki büyük önemine rağmen Türkiye aynı önemi büyük ve fırsatlarla dolu Çin pazarında yakalayamamıştır 1996-2012 döneminde Çin'in toplam ithalatı 13 katına çıkarken Türkiye'nin Çin'in toplam ithalatından aldığı pay 1996 yılında yüzde 0,5 iken 2012 yılında itibarıyla yüzde 0,15e gerilemiştir. Türkiye'nin Çin'e

ihracat yaptığı ürünler de diğer Asya ülkelerine sattıkları ile benzerlik göstermektedir Türkiye Asya pazarında yalnızca hammadde ve doğal kaynak ürünleri satabilmektedir.

Türkiye'nin ihracattaki pazar payı son yıllarda Avrupa'dan Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerine kaymıştır. 2000 yılında Türkiye Ortadoğu'nun ithalatında yalnızca yüze 1,2 pay alabilirken 2012 yılında bu oran yüzde 4,6'ya yükselmiştir. Doğu Asya ülkeleri ise hem Türkiye'nin ihracatında çok küçük paya sahiptir, hem de bu ülkelere olan ihracatın artış hızı oldukça düşüktür. Türkiye'nin Uzak Doğu ülkelerinin ithalatında önemli bir pay alamamasının nedeni esasen Türkiye'nin uzak pazarlara mal gönderememesinden kaynaklanmaktadır. 2011 ihracat verilerine göre Çin ihracat sepetindeki malların ortalama ihracat menzili 6843 km iken Türkiye'nin ihracat menzili yalnızca 2846 km⁵'dir.

Şekil1: Türkiye'nin Toplam İhracatının Ana Pazarlardaki Toplam İthalattan Aldığı Pay (2000-2012)

Kaynak: BACI, Comtrade, TEPAV Hesaplamaları

Türkiye son yıllardaki hızla artan ihracat hacmine rağmen hızlı yükselen pazarlarda yer elde edememiştir. Özellikle Asya pazarında yalnızca niteliksiz ve ucuz doğal kaynak ürünleri ihracatı ile var olması Türkiye'yi ekonomik geleceği açısından düşündürücüdür. Türkiye'nin Asya pazarında hammadde ihraç etmekten öteye geçememesinin altındaki en önemli neden Türkiye'nin mevcut sanayi yapısından kaynaklanmaktadır. İhracat yapısı üretim yapısına bağlıdır bu da düşük büyüme ve yüksek cari açık probleminin ancak etkin bir sanayi politikası ile çözülebileceğine işaret etmektedir.

⁵ http://www.radikal.com.tr/yazarlar/guven_sak/turkiyenin_ufku_neden_bu_kadar_dardir-1147936